

TEISĖJŲ ETIKOS IR DRAUSMĖS KOMISIJA

L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 268 5186. faks. (8 5) 268 5187

Teisėjų tarybai

2016-02-17 Nr. 17P-45-(7.4.8)

DĖL TEISĖJŲ ETIKOS IR DRAUSMĖS KOMISIJOS VEIKLOS ATASKAITOS

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 120 straipsnio 12 punktu, teikiame susipažinti Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. veiklos ataskaitą.

PRIDEDAMA:

1. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. veiklos ataskaita, 4 lapai;
2. Skaidrės (*Microsoft PowerPoint*).

Pirmininkas

Algis Norkūnas

TEISĖJŲ ETIKOS IR DRAUSMĖS KOMISIJOS 2015 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

Teisėjų etikos ir drausmės komisijos (toliau – Komisija) veikloje 2015 m. esminių permainų neįvyko: teisės aktai, reglamentuojantys Komisijos veiklą, nesikeitė ir nepakito Komisijos sudėtis. Teisėjų tarybos paskirtų keturių Komisijos narių sudėtis gali keistis po 2016 m. rudenį numatyto Visuotinio teisėjų susirinkimo suformavus naujos sudėties Teisėjų tarybą.

Per 2015 m. Komisija iš viso gavo 263 skundus, prašymus ir teikimus, iš kurių 207 buvo atsisakyta nagrinėti, informuojant pareiškėjus raštu apie jų skundų nenagrinėjimo priežastis (2014 m. gauti 272, grąžinti – 249; 2013 m. gauti 332 teikimai, grąžinti – 302, 2012 m. gauti 435 teikimai, grąžinti – 362). Šie duomenys rodo, kad 2015 metais, lyginant su 2014, 2013 ir 2012 metais, toliau nuosekliai mažėjo gautų ir išnagrinėtų teikimų, skundų, pareiškimų skaičius. Manytina, kad tai lėmė gausesnė informacija apie teismų savivaldos institucijas ir jų kompetenciją, teismuose įgyvendinamos priemonės teismų darbui gerinti (pvz., teismo posėdžių įrašų darymas), aktyvi teismų vadovų veikla ir principingas požiūris į tai, kad teisėjų etikos reikalavimų būtų laikomasi, taip pat visuomenės švietimas ir informavimas apie Komisijos veiklą, jos priimtus sprendimus. Ne mažiau svarbus teisėjų mokymas ir konsultavimas etikos klausimais. Šios priemonės prisidėjo prie to, kad sumažėtų priekaištų teisėjams, o nusiskundimai būtų išdėstomi konkrečiai ir dalykiškai.

Gautų per 2015 m. skundų skaičius sumažėjo, bet priimtų ir Komisijos posėdžiuose apsvarstytų skundų dalis šiek tiek padidėjo – iki 21 procento (2013–2014 m. nagrinėjimui Komisijoje buvo priima atitinkamai 9 ir 8 procentai teikimų). Tai rodo, kad Komisijai pateikiama daugiau motyvuotų, tyrimo bei pagal Komisijos kompetenciją įvertinimo reikalaujančių skundų. Nepaisant to, vis dar išlieka gana didelė dalis raštų, kurie negali būti nagrinėjami Komisijoje dėl juose keliamų procesinio pobūdžio klausimų (jie nepriskirtini Komisijos kompetencijai). Dar kiti skundai neatitiko teikimams keliamų reikalavimų – buvo nemotyvuoti ar turintys kitų trūkumų: teikiami pakartotinai, tinkamai nepasirašyti arba surašyti nevalstybine kalba.

Komisija 2015 m. 8 posėdžiuose išnagrinėjo 34 teikimus ir prašymus dėl konsultacijų, iškėlė 4 drausmės bylas (2014 m. – 3, 2013 m. – 7, 2012 m. – 9), 6 atvejais apsiribojo teisėjų elgesio apsvarstymu Komisijoje (2014 m. – 1, 2013 m. – 6, 2012 m. – 9), pateikė 5 konsultacijas (2014 m. – 9, 2013 m. – 7). Palyginimui pažymėtina, kad 2012–2014 m., atitinkamai, buvo išnagrinėti 60, 44 ir 25 teikimai ir prašymai. Yra pagrindo spręsti, kad Komisijoje svarstomų klausimų sumažėjo ir skaičius stabilizuojasi. 2015 m. buvo apsvarstytas ir įvertintas net 37 teisėjų elgesys (2014 m. – 13, 2013 m. – 36, 2012 m. – 51). Svarstomųjų teisėjų skaičiaus padidėjimas vertintinas kaip situacinis dėl Lietuvos apeliacinio teismo atvejo tyrimo. Galima spręsti, kad svarstomų Komisijoje teisėjų skaičius irgi linkęs stabilizuotis.

Vieną drausmės bylą 2015 m. Komisija iškėlė dėl teisėjo sistemingo nepareigingumo ir nepavyzdingumo daugelyje bylų, kitą bylą – už nevienkartinį įstatyme nustatytos teisėjo pareigos neatlikimą be svarbios priežasties ir pareigingumo, pagarbos žmogui principų pažeidimą, o dar vieną bylą – dėl teismo procesinio sprendimo nepaskelbimo atvykusiam jo išklaustyti dalyvaujančiam byloje asmeniui. Viena drausmės byla buvo iškelta Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkui, pripažinus, kad jis nekontroliavo teisėjų bendros vakarienės organizavimo ir atsiskaitymo už ją, taip pat nesprendė susidariusios probleminės situacijos net ir po to, kai į jį su tokiu prašymu kreipėsi kiti teisėjai; dėl tokio elgesio nukentėjo teisėjo vardas, nebuvo išsaugota profesijos garbė ir prestižas.

Komisijai pateiktuose skunduose 2015 m. (beje, kaip ir 2014 m.) gana dažnai buvo teigiama, kad bylą nagrinėjęs teisėjas buvo šališkas. Ši aplinkybė buvo grindžiama teisėjų priimtais pareiškėjui nepalankiais procesiniais sprendimais ar atliktais procesiniais veiksmais. Tokiu atveju atsisakant nagrinėti skundą buvo laikomasi pozicijos, kad klausimai dėl galimo teisėjo šališkumo sprendžiami procesine tvarka pareiškiant teisėjui nušalimą, o etikos aspektu svarstant klausimą dėl

teisėjo galimo šališkumo turi būti pateikiami konkretūs duomenys dėl teisėjo interesų konflikto ar kitokio asmeninio suinteresuotumo.

Pažymėtina, kad dėl teisėjų nuolat pasikartojančių, šiurkščių, akivaizdžių teisės aiškinimo ir (arba) taikymo klaidų, nuolat pasikartojančių šiurkščių, akivaizdžių proceso įstatymų pažeidimų 2015 m. į Komisiją aktyviai kreipėsi teismų pirmininkai. Dėl viename apylinkės teisme dirbusių 4 teisėjų padarytų šiurkščių pažeidimų kreipėsi apygardos teismo pirmininkas: du teisėjai dar iki Komisijos posėdžio Prezidento dekretu atleisti iš pareigų kaip pažeminę teisėjo vardą, vienam teisėjui Komisija atsisakė kelti drausmės bylą nenustačiusi drausmės pažeidimo požymių, kito teisėjo veiksmuose nagrinėjant ikiteisminio tyrimo skundus bei civilines bylas konstatavo darbo trūkumus, tačiau apsiribojo teisėjo apsvaistymu posėdyje, įvertinusi tai, kad teisėjas pripažino pažeidimus, juos pašalino, ateityje žadėjo jų nekartoti, pažeidimai padaryti teisme esant sudėtingai situacijai, be to, nebuvo duomenų, kad padaryti proceso teisės normų pažeidimai būtų sukėlę kam nors neigiamas pasekmes. Vienam apylinkės teismo teisėjui pagal to teismo pirmininko teikimą Komisija iškėlė drausmės bylą, konstatavusi, kad teisėjas be svarbios priežasties daug kartų neatliko LR BPK nustatytos konkrečios teisėjo pareigos. Kitu atveju Komisija, apsvarsčiusi teismo pirmininko teikimą, pripažino, kad teisėjo veiksmuose nagrinėjant bylas egzistuoja nemažai akivaizdžių proceso įstatymų pažeidimų ir aiškiai aplaidaus teisėjo pareigų atlikimo požymių (ypač pažeidimai, nustatyti dviejose baudžiamosiose bylose, kai jų nagrinėjimas užtęstas ilgą laiką be jokių objektyvių priežasčių), tačiau apsiribojo teisėjo apsvaistymu Komisijos posėdyje, atsižvelgusi į tai, kad teisėjas pripažino nustatytus pažeidimus ir pats savo elgesį vertino neigiamai, išipareigojo imtis priemonių, kad pažeidimai nesikartotų, pažeidimai padaryti esant padidėjusiam darbo krūviui dėl padėjų ir teisėjų trūkumo, be to, nebuvo duomenų, kad pažeidimai būtų sukėlę kam nors neigiamas pasekmes.

Komisijoje atidžiai nagrinėjami atvejai dėl teisėjų elgesio teismo posėdžiuose. Tokiu atveju perklausomi pareiškėjų pateikti arba Lietuvos teismų informacinėje sistemoje „Liteko“ esantys teismo posėdžių įrašai ir sprendžiama, ar priekaištai dėl teisėjo elgesio pagrįsti. Dažniausiai pareiškėjų reiškiami priekaištai nepasitvirtina – teisėjai teismo posėdžiuose elgiasi dalykiškai ir mandagiai; teisėjas, vadovaudamas procesui, turi teisę nutraukti posėdžio dalyvių abstraktaus pobūdžio pareiškimus ir pasisakymus, nesusijusius su nagrinėjama byla, reikalauti, kad būtų laikomasi posėdžio tvarkos, o bylai reikšmingos aplinkybės būtų aiškinamos koncentruotai, nenukrypstant nuo bylos esmės ir būtų užtikrinamas spartus bylos nagrinėjimas. Vertinama, kad tam tikrais bylos nagrinėjimo momentais teisėjo pakeliamas balso tonas ar griežčiau išsakytos pastabos nesudaro pagrindo spręsti dėl teisėjo drausminės atsakomybės.

Dėl teisėjų elgesio teismo posėdžiuose 2015 m. į Komisiją du kartus kreipėsi teismų pirmininkai. Vienu atveju buvo nurodyta, kad teisėjas su proceso dalyviais bendrauja nepagarbiai, elgiasi pernelyg familiariai, šalis vadina vardais, nesilaiko teisėjo pareigos teismo posėdžiuose būti oficialiu. Šios teikime nurodytos aplinkybės buvo pagrįstos ir Komisija pripažino, kad teisėjo elgesys ir viešai teismo posėdžiuose išsakytos pastabos bei replikos yra nesuderinamos su teisėjams keliamais etikos reikalavimais. Komisija sprendė, kad yra požymių, jog teisėjas savo elgesiu pažeidė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui, padrumo ir pavyzdingumo principus. Komisija taip pat įvertino, kad teisėjas pripažino faktus ir suprato, jog toks elgesys nėra tinkamas, žadėjo keisti savo elgesį ir laikytis visų etikos principų. Be to, teisėjas iš esmės rimtai, atsakingai ir nuoširdžiai atlieka savo pareigas, todėl Komisija sprendė, kad nėra pagrindo iškelti drausmės bylą. Kitu atveju teismo pirmininko teikime buvo nurodyta, kad internetinio naujienų portalo straipsnyje cituojami teisėjo pasisakymai proceso dalyviams po teismo sprendimo paskelbimo yra nepagarbūs bylos dalyvių ir valstybės atžvilgiu, nesuderinami su teisėjo elgesiui ir kalbai keliamais reikalavimais, kenkiantys teismo bei, galimai, visos teismų sistemos autoritetui. Komisija, įvertinusi straipsnyje cituojamus teisėjo pasisakymus, padarė išvadą, kad ne visi jie teisėjų etikos požiūriu laikytini nepriekaištingais, nes kalbėta tinkamai nepasirengus, abstrakčiai, su byla nesusijusiais klausimais. Komisija laikosi nuostatos, kad teisėjo drausminės atsakomybės pagrindą sudaro šiurkštus, o ne bet koks, net ir mažiausias, teisėjo elgesio ar darbo trūkumas. Šiuo atveju buvo įvertinta, kad aptarti teisėjo pasisakymo trūkumai nėra tokio laipsnio nusižengimai teisėjų etikai,

kurie leistų pripažinti, kad teisėjas pažeidė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui, pagarbos ir lojalumo valstybei, pavyzdingumo principus. Dar vienu atveju Komisija pripažino, kad teisėjo elgesys skelbiant teismo sprendimą neatitiko Teisėjų etikos kodekse nustatytų pagarbos žmogui ir pavyzdingumo principų – teisėjas sprendimą skaitė labai skubėdamas ir neaiškiai, jo tariami žodžiai susiliejo ir sprendimo turinį, jo motyvus ir esmę buvo sunku suprasti. Komisija įvertino, kad tokie veiksmai neatitiko teisėjų etikos, bet nesudarė pagrindo svarstyti dėl jo drausminės atsakomybės – buvo apsiribota teisėjo elgesio apsvarstymu Komisijoje.

Į Komisiją 2015 m. kreipėsi Teisėjų tarybos pirmininkas, prašydamas iškėti dviems teisėjams drausmės bylas už įstatymais nustatytos pareigos pasitikrinti sveikatą nevykdymą. Komisija pripažino, jog teisėjai pažeidė įstatymo reikalavimus, tačiau atsižvelgė į nusižengimo pobūdį, į tai, kad teisėjai pripažino nusižengimą ir ėmėsi veiksmų jam ištaisyti, kad nebuvo duomenų apie kam nors kilusias neigiamas pasekmes. Komisija sprendė, kad teisėjų pažeidimo tyrimas ir apsvarstymas posėdyje yra jiems pakankamas poveikis, todėl drausmės bylų neiškėlė.

2015 m. teisėjai toliau gana aktyviai naudojo galimybę gauti Komisijos konsultaciją etikos klausimais – suteiktos 5 konsultacijos (2014 m. – 9, 2013 m. – 7). Skirtingai nei 2014 m., sumažėjo teisėjų kreipimusi dėl abejonių, susijusių su nešališkumo principo įgyvendinimu (gautas 1 prašymas). Manytina, kad prie to prisidėjo anksčiau teisėjų aktyviai reikšti prašymai šiais klausimais ir Komisijos jau teiktos konsultacijos. Jos skelbiamos Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje ir yra prieinamos teisėjams. Tam turėjo įtakos teisėjų mokymai, nes teisėjų susidomėjimas etikos klausimais yra didelis ir buvo skirta daugiau valandų šiems klausimams aptarti Nacionalinės teismų administracijos mokymo centre. Konsultacijų teikimas teisėjams vertintinas kaip prevencinė Komisijos veikla teisėjų etikos srityje. Ji ir toliau išlieka aktuali, svarbi ir perspektyvi. Teisėjų mokymai ir konsultavimai šiais klausimais turi būti tęsiami.

2015 metais išaugo teisėjų susidomėjimas teisėjų mokymais etikos klausimais. Antra vertus, įvyko mažiau regioninių renginių šia tematika. Tai galima paaiškinti mažesniu teismo pirmininkų ir teisėjų susidomėjimu ir aktyvumu, kadangi pakankamai aktualių klausimų išsiaiškinama mokymų metu ar teikiant konsultacijas. Teisėjų mokymuose nuolat panaudojami pareiškėjų dokumentuose nurodyti faktai iš teismo netinkamos veiklos, nedideli teisėjų darbo trūkumai ar netikslumai. Komisijos posėdžiuose apsvarstyti atvejai pateikti nuolat atnaujinamame Teisėjų etikos kodekso praktiniame vadove.

Buvo tęsiamas bendradarbiavimas su šalies teisininkais ir užsienio šalių teisėjais. 2015 m. sausio mėnesį Komisijos pirmininkas Gruzijos Respublikos teisėjų delegacijai skaitė pranešimą apie teisėjų etikos padėtį mūsų šalyje, 2015 m. gruodžio mėnesį dalyvavo pasirašant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos teisininkų draugijos bendradarbiavimo sutartį ir pasisakė dėl institucinio bendradarbiavimo teisėjų etikos klausimais.

Išvados ir įžvalgos

Visuomenės dėmesys teisingumo vykdymo procesui ir teisėjo asmenybei ir toliau išlieka stabiliai aukštas – ji kelia didelius, dažnai net smulkmeniškų, reikalavimus teisėjo elgesiui ne proceso metu ar asmeniniame gyvenime. Tai reiškia, kad diskutuotinų teisėjų etikos klausimų ratas nemažės, bet kinta jų kryptis.

Teisėjų nešališkumo klausimas daugiau traktuojamas kaip procesinė veikla, jeigu teisėjas dėjo pastangas, kad aplinkybės, galinčios kelti abejonių jo nešališkumu, nebuvo dėl teisėjo kaltės slepiamos ar nutylimos. Jos turi būti pakankamai atskleistos suinteresuotiems asmenims ir, esant reikalui, įvertintos proceso įstatymais nustatyta tvarka.

2015 metais dar labiau išryškėjo tendencija, kad teismo pirmininkai, vykdydami vidinį ar išorinį teismo veiklos administravimą ir nustatę teisėjų darbo trūkumų, paduoda Komisijai daugiau teikimų. Teismo pirmininkų teikimuose ištiriami ne vienkartiniai abejonių keliantys teisėjų veiksmai vieno teismo posėdžio ar proceso metu, o sistemingai daromi akivaizdūs ir šiuurkštūs teisėjų veiklos trūkumai.

Kiti asmenys, paduodantys teikimus, suteikia fragmentišką, epizodinę, paprastai tik

vieną ar kelis įvykius arba tik konkretų trūkumą iliustruojančią informaciją. Nepaisant to, ši informacija naudojama teisėjų, teismo pirmininkų mokyme ir pasitarnauja teismo darbo gerinimui.

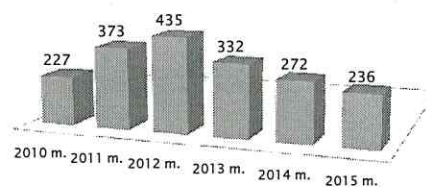
Išlieka didelė dalis paduodamų skundų dėl teisėjų procesinių sprendimų ar atliktų procesinių veiksmų teisėtumo. Ir toliau išlieka poreikis nuolat aiškinti ir šviesti visuomenę šiais ir kitais su teisėjų etikos įgyvendinimu susijusiais klausimais. Kaip neišnaudota galimybė vertintina bendradarbiavimo išplėtimas su prokurorų, advokatų, antstolių, teisininkų, valstybės tarnybos atitinkamomis institucijomis.

Komisijos veiklos reglamentavimas šiuo metu orientuotas teisėjų drausminės atsakomybės taikymo kryptimi, nepakankamai skiriant reikšmės etikos politikai. Siūlytina tobulinti ir didesnę dėmesį skirti teisėjų etikos politikos plėtrai, pvz., plečiant Komisijos įgaliojimus šioje srityje arba aktyviau į ją įtraukti Teisėjų tarybą, sudarant specializuotą nuolat veikiantį komitetą, įgaliotą svarstyti su teisėjų etikos politika, teisiniu reglamentavimu, teisėjų ir visuomenės švietimu, nacionalinės ir tarptautinės teismų praktikos analize, aktualijų sklaida ir pan. su teisėjų etika susijusias klausimas.

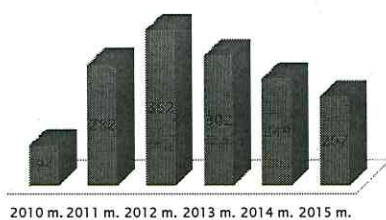
Teisėjų drausminė atsakomybė 2015 metai

**Teisėjų etikos ir drausmės komisija
2016 m.**

Komisijoje gauti teikimai 2010–2015 m.

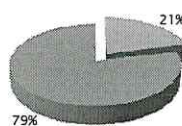

Gražinti teikimai 2010–2015 m.

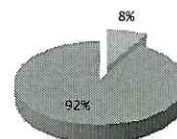
Komisijos priimti ir gražinti teikimai 2015 m.

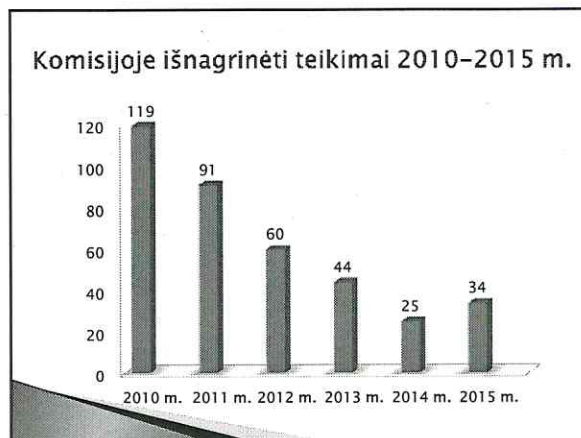
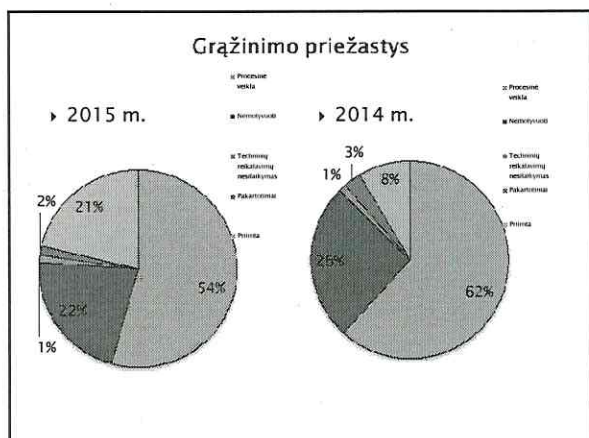
■ Priimta ■ Gražinta

Komisijos priimti ir gražinti teikimai 2014 m.

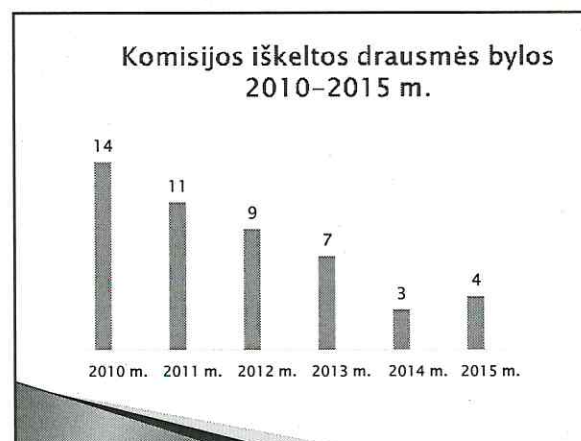
■ Priimta ■ Gražinta

Svarstyčių teisėjų skaičius

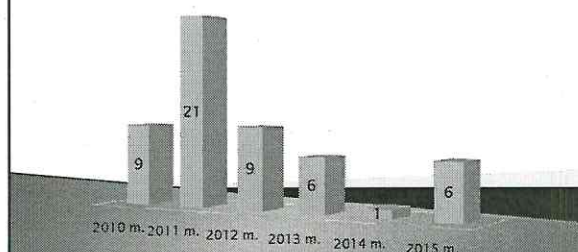
2010 m.	114
2011 m.	77
2012 m.	51
2013 m.	36
2014 m.	13
2015 m.	37

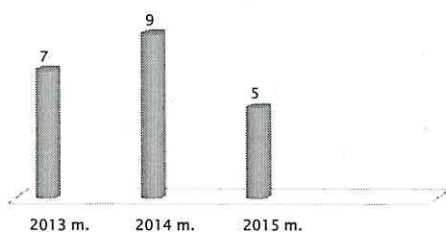
2015 m. drausmės bylos iškeltos dėl:

- ✓ teisėjo sistemingo nepareigingumo ir nepavyzdingumo daugelyje bylų
- ✓ nevienkartinio įstatyme nustatytos teisėjo pareigos neatlikimo be svarbios priežasties ir pareigingumo, pagarbos žmogui principų pažeidimo
- ✓ teismo procesinio sprendimo nepaskelbimo atvykusiam jo išklausti dalyvaujančiam byloje asmeniui
- ✓ teisėjų bendros vakarienės organizavimo ir atsiskaitymo už ją nekontroliavimo, susidariusios probleminės situacijos nesprendimo net ir po to, kai į ją <teismo pirmininką> su tokiu prašymu kreipėsi kiti teisėjai

APSIRIBOTA SVARSTYMU 2010–2015 M.

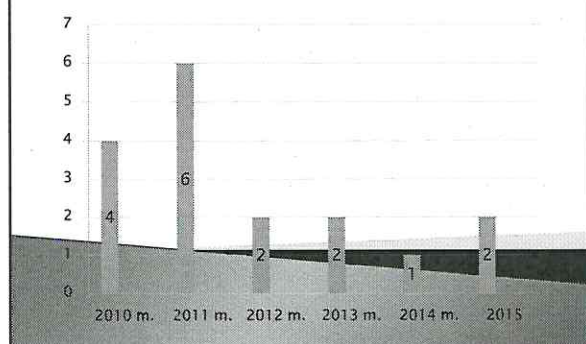
2013–2015 m. Komisijos suteiktos konsultacijos

2015 m. teisėjų drausminių atvejų statistika

- Komisijos iškelta drausmės bylų 4
- Teisėjų garbės teisme priimti sprendimai 4
- Teisėjų garbės teismas 3-ose bylose nutarė dalį bylos nutraukti, o kitoje dalyje – apsiriboti svarstymu
- Pastabos 0
- Papeikimai 0
- Griežti papeikimai 1
- Pasiūlyta atleisti 0
- Atleidimas iš pareigų Prezidento dekretu 2

Atleidimas iš pareigų Prezidento dekretu, pažėminus teisėjo vardą

Išvados ir įžvalgos

- ▶ **Tendencija** – aktyvūs ir principingi teismų vadovai ir savivalda. Teismų pirmininkai ir savivaldos institucijos yra efektyviausias teisėjų etikos formavimo ir drausmės užtikrinimo instrumentas. Šių asmenų teikiama informacija yra visapusiška.
- ▶ Priimamų teikimų dėl etikos ir drausmės reikalavimų nesilaikymo dalis iš esmės išlieka nedidelė ir stabili.
- ▶ Išlieka didelė dalis paduodamų skundų dėl teisėjų procesinių sprendimų.

Išvados ir įžvalgos

- ❖ **Problema** – Komisijos veiklos reglamentavimas orientuotas teisėjų drausminės atsakomybės taikymo kryptimi, nepakankamai skiriant reikšmės etikos politikai
- ❖ **Siūlytina** tobulinti ir didesnę dėmesį skirti teisėjų etikos politikos plėtrai, pvz., plečiant Komisijos įgaliojimus šioje srityje arba aktyviau į ją įtraukti Teisėjų tarybą sudarant specializuotą nuolat veikiančią komitetą, įgaliotą svarstyti su teisėjų etikos politika, teisiniu reglamentavimu, teisėjų ir visuomenės švietimu, nacionalinės ir tarptautinės teismų praktikos analize, aktualijų sklaida teisėjų etikos klausimais ir pan.